

Till Riksdagens kulturutskott

Utlåtande gällande tillgång till utbildad svenskspråkig personal och möjligheter till vidareutbildning för barnskötare och socionomer

Tillgång till utbildad personal

Under hela 2000-talet har det varit svårt att få behöriga barnträdgårdslärare, speciellt i huvudstadsregionen där andelen obehöriga har varierat mellan 20 till närmare 40 procent. Situationen har varit liknande även för behöriga barnskötare.

Senhösten 2015 (nov 2015 – jan 2016) genomfördes en heltäckande¹ kartläggning av daghemspersonalens utbildningsbakgrund på daghem i Svenskfinland (Sydkusten, Matias Österberg, maj 2016). Kartläggningen visade att 23,5 procent av barnträdgårdslärarna var obehöriga i Huvudstadsregionen (Esbo 35%). Som behörig barnträdgårdslärare räknas i dag både dem med pedagogie kandidatutbildning och socionomer med YH-examen inom social- och häslovårdsbranschen. I den sistnämnda utbildningen ingår 13 poäng småbarnspedagogik (Novia, Vasa) förutom praktik, jämfört med 80 poäng småbarns- pedagogik, exklusive praktik, för barnträdgårdslärare med pedagogie kandidatexamen.

Av Sydkustens rapport framgår att 65 procent av föreståndarna anser att det är svårt att rekrytera barnträdgårdslärare med ped kand utbildning och det är ännu svårare i Nyland.

Det finns alltså ett stort behov av utbildade barnträdgårdslärare med pedagogie kandidatexamen. I lagförslaget förespråkas att personalen på en avdelning ska bestå av en barnträdgårdslärare med pedagogie kandidatexamen, en socionom och en barnskötare men vi föreslår att man strävar efter att ett arbetslag om tre personer består av två barnträdgårdslärare med pedagogie kandidatexamen och en socionom. Detta för att det i dag ställs högre pedagogiska krav på personalen på daghem och det krävs också ökade kunskaper om barns skilda livssituationer och om hur man möter föräldrar och barn med annan kulturell bakgrund. Språket är nyckeln till att integreras i samhället, och det är ett samhällsansvar att ge små och stora människor möjligheter att lära sig omgivningens språk. Den ökade immigrationen ställer också högre krav på personalens kunskaper om hur man lär ut språk. För många familjer börjar

¹ *Esbo, Grankulla, Helsingfors, Kyrkslätt, Vanda, Kimitoön, Pargas, Åbo, Hangö, Ingå, Raseborg, Sjundeå, Borgå, Lapträsk, Lovisa, Sibbo, Jakobstad, Karleby, Kaskö, Korsholm, Korsnäs, Kristinestad, Kronoby, Larsmo, Malax, Nykarleby, Närpes, Pedersöre, Vasa och Vörå. Samtliga 30 kommuner är tvåspråkiga.

integrationen på daghemmen där föräldrarna möter den finlandssvenska kulturen och får en närmare kontakt med personalen som tar hand om deras barn.

Ytterligare motiv för att det bör vara två barnträdgårdslärare i varje barngrupp är att de som ska vara ansvariga för den pedagogiska utvecklingen av verksamheten behöver jämlika kolleger, vad gäller utbildning och kompetens, för att reflektera tillsammans över pedagogiska frågeställningar, såväl teoretiskt som praktiskt.

Småbarnspedagogiken står inför stora utmaningar och barnträdgårdslärarna står inför professionella förändringar – från att alla i arbetslaget har arbetat jämlikt med utgångspunkten att utbildning kan ersättas av praktisk erfarenhet – ska barnträdgårdslärarna nu ta ett pedagogiskt ledarskap och leda arbetskamrater. Det är inte enkelt för unga barnträdgårdslärare att i förändringstider leda arbetskamrater med relativt låg utbildning men lång praktisk erfarenhet. De har inte heller äldre barnträdgårdslärare som förebilder att stödja sig på utan måste själva forma sin roll vilket medför att de kan känna sig ensamma i sin roll. Samma utbildning skapar en gemenskap, ger styrka att hävda sig och utveckla pedagogiken och bemötandet av barnen för att på så vis ta den egna verksamheten till högre höjder.

Vidareutbildningsmöjligheter för barnskötare och socionomer

I förslaget till vidareutbildning av personal på daghem nedan har vi utgått från forskning gällande vad som påverkar kvaliteten inom daghemsverksamhet (Pramling Samuelsson, Williams, Sheridan & Hellman, 2015, Rosenqvist, 2014) samt styrdokumentet för småbarnspedagogik och förskoleundervisning, dvs. Grunderna för planen för småbarnspedagogik (2016) och Grunderna för förskoleundervisningens läroplan (2014). Den förkortade utbildning vi kan erbjuda behöver svara mot aktuell forskning och de mål, det innehåll och den kvalitet som beskrivs i styrdokumentet och de ska genomsyras av mångfalds- och hållbarhetsperspektiv. Tre områden står i fokus:

- Barnsynen och synen på lärande och undervisning. Barnträdgårdslärarens förmåga att utgå från barngruppens intressen i undervisningen betonas i styrdokumentet vilket motiverar kurser i barns lärande och utveckling, förskolepedagogik, specialpedagogik samt kurser mot specifika lärområden.
- Kvalitetstänkandet och genomsynligheten i den dagliga verksamheten motiverar att de studerande ska få möjlighet att utveckla professionsspecifika kunskaper i utvärdering och dokumentation. Även ansvar och ledarskap förtydligas i styrdokumentet och kunskaper om ledarskap och konflikt-hantering är nödvändiga.
- Akademisk framställning, vetenskapliga metoder och skrivande av kandidatavhandling är kurser som krävs för att senare kunna läsa vidare på magisternivå. Det är dessutom kurser som ska stödja utvecklingen av studerandes kritiska tänkande och deras förmåga att ta till sig ny kunskap och att kritiskt kunna granska studier och trender inom barnpedagogiken.

Barnskötare och närvårdare – tre terminer

Det finns idag många barnskötare och närvårdare med lång praktisk erfarenhet som har goda kunskaper om barns utveckling vilket möjliggör att de läser en pedagogie kandidatutbildning på 1½ år (90 studiepoäng) stället för 3 år (180 studiepoäng). Då denna grupp inte har studerat vid högskola och universitet tidigare krävs att de läser akademiska studiefärdigheter, andra inhemska språket, engelska, akademisk framställning, vetenskaplig metod och skriver en kandidatavhandling, sammanlagt 35 studiepoäng. Resterande innehåll utgörs av kurser gällande språkutveckling, matematik, naturkunskap, teknik, rörelse, skapande ämnen,

specialpedagogik, kvalitetssäkring och förskoleundervisning. Denna grupp tillgodoser praktisk och kunskaper om barns utveckling.

*Socionomer inriktning barn, med kort eller ingen erfarenhet av arbete på daghem
– 2 terminer*

Socionomer med inriktning mot barnpedagogik som i sin utbildning har 10–15 studiepoäng i småbarnspedagogik, exklusive praktik, skulle på 1 år (60 sp) kunna läsa småbarnspedagogik (språkutveckling, matematik, naturkunskap, teknik, rörelse, skapande ämnen, specialpedagogik, kvalitetssäkring) och förskoleundervisning för att få behörighet att undervisa i förskolan. Denna grupp tillgodoser akademiska studiefärdigheter, vetenskaplig metod, ledarskap, konflikthantering, kandidatavhandling, praktik, delvis kunskaper om barns utveckling.

Socionomer inriktning barn, med lång erfarenhet av arbete på daghem – 1 1/2 termin

Socionomer med inriktning mot barnpedagogik och med lång erfarenhet av arbete på daghem skulle på 1½ termin (45 sp) kunna läsa småbarnspedagogik (språkutveckling, matematik, naturkunskap, teknik, rörelse, skapande ämnen, specialpedagogik, kvalitetssäkring) och förskoleundervisning för att få behörighet att undervisa i förskolan. Denna grupp tillgodoser akademiska studiefärdigheter, vetenskaplig metod, ledarskap, konflikthantering, kandidatavhandling, praktik, delvis kunskaper om barns utveckling.

Socionomer utan inriktning barn, med lång erfarenhet av arbete på daghem – 2 terminer

Socionomer som inte har läst inriktning mot barnpedagogik erbjudas en utbildning på 1 år (60 studiepoäng) innehållande småbarnspedagogik om 60 studiepoäng, se socionomer ovan, men ska även göra praktik i förskola samt skriva en kandidatavhandling i ämnet. Denna grupp tillgodoser akademiska studiefärdigheter, vetenskaplig metod, ledarskap, konflikthantering.

*Socionomer utan inriktning barn, med kort eller ingen erfarenhet av arbete på daghem
– 2 1/2 terminer*

Socionomer som inte har läst inriktning mot barnpedagogik erbjudas en utbildning 2,5 terminer (75 studiepoäng) innehållande småbarnspedagogik om 60 studiepoäng men ska även göra praktik på daghem och förskola samt skriva en kandidatavhandling i ämnet. Denna grupp tillgodoser akademiska studiefärdigheter, vetenskaplig metod, ledarskap, konflikthantering.

Jakobstad, 15.5. 2018

Ann-Katrin Svensson

FD, professor i pedagogik med inriktning mot tidigt lärande

Referenslista

Pramling Samuelsson, I., Williams, P., Sheridan, S. & Hellman, A. (2015). Swedish preschool teachers' ideas of the ideal preschool group. *Journal of Early Childhood Research*.14(4) Pp 444–460.

Rosenqvist, A. (2014). *Förskollärares beskrivningar av barngruppsstorlekar i förskola*. Göteborgs universitet: Institution för pedagogik, kommunikation och lärande.

Sheridan, S. & Williams, P. (red.)(2018). *Undervisning i förskolan*. En kunskapsöversikt. Stockholm: Skolverket

Sydkustens landskapsförbund, Österberg M. (maj 2016). *Personaltillgång, behörighet, utbildnings-bakgrund samt språkförhållanden i svenskspråkiga daghem i Finland 2015*. Pargas & Helsingfors: Sydkustens landskapsförbund R.F. & Utbildningsstyrelsen

Utbildningsstyrelsen (2014). *Grunderna för förskoleundervisningens läroplan. 2014*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen. (50 s)

Utbildningsstyrelsen (2014). *Grunderna för planen för småbarnspedagogik, 2016*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen. (63 s)